

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Lisansüstü Akademik Danışmanlık El Kitabı

Bu el kitabı, öğretim üyeleri ve öğrencilere lisansüstü eğitimin danışmanlık sürecinde rehberlik etmesi amacıyla hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	4
1. DANIŞMANIN ROLÜ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ	5
1.1. Danışman Kimdir?	5
1.2. Danışman ile Tanışma.....	6
1.3. Danışmanın Sorumlulukları	7
1.4. Danışman-Öğrenci Etkileşiminde Rol ve Sorumluluklar.....	9
2. TEZ SÜRECİNİN PLANLANMASI	11
2.1. Tez Konusunun Seçimi	11
2.2. Literatür Tarama ve Kaynaklara Ulaşım.....	12
2.3. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımı.....	12
2.4. Projenin Oluşturulması ve Etik Süreçler.....	16
3. TEZ YAZIMI VE YAYIN SÜRECİ	17
3.1. Düzenli Veri Toplama ve Değerlendirme	17
3.2. Tezlerin Yazımı.....	17
3.3. Tez Sınavı, Jürilerin Oluşturulması ve Sunulması	18
3.4. Tezlerin Yayınlanması	19
4. KARIYER PLANLAMASI	21
4.1. Öğrencilerin Mesleki Gelişim ve Gelecek Planlamasının Desteklenmesi....	21

ÖNSÖZ

Lisansüstü eğitim, akademik hayatın ilk ve en önemli basamağıdır. Bu basamak ne kadar sağlam inşa edilir ve ilerlenirse, enstitümüzün hedefi olan, her gün değişen dünya şartlarına uygun gerekli yetenek ve yeterliğe sahip bilim insanları yetiştirebiliriz. Akademik hayatın bu ilk yolculuklarında genç bilim insanlarının gerek ders aşamasında gerekse tez aşamasında, akademik rehberlik yaparak gelecekteki kariyer planlamalarında en büyük yardımcıları ve rol modelleri kuşkusuz danışman öğretim üyeleridir.

“*Danışmanlık*” kavramı, özel bir alanda uzmanlaşmış kişi veya kişilerin sahip oldukları bilgive becerileri belirli bir zaman sürecinde, bu konuda daha az tecrübeli kişilere belli bir düzen çerçevesinde aktarılması şeklinde tanımlanabilir. Burada bahsedilen “belli bir düzen” ifadesinden yola çıkacak olursak hem danışmanlar hem de lisansüstü eğitime başlamış genç araştırmacıların birbirlerine karşı sorumlulukları, görevleri olduğu kuşkusuzdur. Bu eğitim sürecinin en verimli ve yararlı nasıl ilerleyeceği, ortaya çıkabilecek problemler ve çözümleri, tüm tez sürecinin en iyi şekilde ilerlemesi ve yönetilebilmesi gibi konularda bu *düzenin* sağlanabilmesi için başta iletişim becerileri olmak üzere gerekli birçok önemli nokta bulunmaktadır.

Lisansüstü Akademik Danışmanlık El Kitabı bu önemli noktaları vurgulayarak, danışmanlarımıza ve öğrencilerimize lisansüstü eğitim sürecinde bir yol gösterici olması amacıyla Erzurum Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kaleme alınmıştır.

Büyük emekler sonucunda yazılan bu el kitabını okuyan tüm danışman ve öğrencilere yararlı olması dileğiyle...

1. DANIŞMANIN ROLÜ VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

1.1. Danışman Kimdir?

Danışmanlık, bir bireyin daha az deneyimli bir meslektaşına profesyonel uzmanlık ve destek sunduğu bir süreçtir. Danışmanlık süreci zaman içinde karşılıklı yarar sağlayan profesyonel bir ilişki ile sonuçlanır. Danışmanlığın amacı, zayıf performansı düzeltmek değil, umut vaat eden bir kariyeri şekillendirmektir. Danışmanlar, lisansüstü eğitimde ve gelecek nesil entelektüel liderlerin hazırlanmasında hayati bir rol oynar.

Lisansüstü eğitim ve öğretimin önemli özelliklerinden biri, öğretim ve araştırma ile uğraşan bireylerin içinde bulunduğu havuzun her zamankinden daha çeşitli olmasıdır. Geçmiş nesillerde yüksek öğretime çok az sayıda öğrenci katılırken, günümüzde lisansüstü eğitim yaygınlaşmıştır. Bu durum, çeşitli fakülte ve lisansüstü öğrenci gruplarında farklı ve canlandırıcı bakış açıları getirmekte ve bilimsel araştırma için uygun alanların birlikte genişlemesini sağlamaktadır. Danışmanlığın bu çok yönlü tanımı nedeniyle farklı özelliklere sahip danışmanlara ihtiyaç duyulmaktadır:

- Başka bir kişinin kariyerini ve başarısını geliştirmeye ilgi duymak.
- Bireyin en çok istediği yönlerde akademik ve profesyonel hedeflerde ilerlemesine yardımcı olmak.
- Kültür, etnik köken, cinsiyet gibi farklılıkları göz önünde bulundurarak rehberlik sürecini bireyselleştirmek.

Bazı öğretim üyeleri, bu sorumluluklarını sadece akademik danışman rolleriyle sınırladıkları için akademik bir rehber olmaktan öteye gidemez. Olması hedeflenen etkin danışmanlık ise rehberlik, deneyim ve uzmanlık paylaşımını kolaylaştıran bir etkileşim yoluyla öğrencinin kariyerini ilerletmektir.

Her ilişkide olduğu gibi, akıl hocası ve öğrenci arasındaki ilişki de üzerlerine düşen görevler doğru dengelendiğinde zaman içinde gelişecektir. Danışmanlık ilişkisi öğrencilerin hedeflerini, ihtiyaçlarını ve öğrenme tarzını dikkate almalıdır, ancak temel ilkeler yönetmelik ve yönergelerde belirlendiği şekliyle geçerlidir. Danışman ve öğrencinin en temel ortak paydası, bilimsel girişimin hedeflerine bağlılık ve başarılı olma arzusu olmalıdır.

Öğrencilerin farklı öğrenme stillerine sahip olması gibi, danışmanların becerileri ve yetenekleri de çeşitlidir. Bazı disiplinlerde hala yaygın olabilecek bir danışmanlık modeli, usta-çırak modelinden gelirken, günümüzde başarılı danışmanlık kavramı; kanıta dayalı, öğrenci

merkezli uygulamalara dayanmaktadır. Güncel danışmanlık anlayışında danışman, öğrencinin öğrenim hedeflerine ulaşmasında kolaylaştırıcı bir “eş (*partner*)” olarak kabul etmektedir. Bu ilişkide açıklık ve dürüstlük temel değerler olmalıdır. Danışman sadece tez danışmanı değil, aynı zamanda öğretmen, eğitmen, eleştirmen, yönlendirici ve hatta “koç” görevlerini üstlenmiş kişidir. Doğal olarak, öğrenci ve danışmanı açık ve paylaşımcı bir ilişki içerisinde ise bu mekanizma iyi işleyecektir. Bu sürecin başarı ile sürdürülebilmesi danışmanın kendini geliştirmesi ile de yakından ilgilidir. Danışman-öğrenci ilişkisi kendi haline bırakılmayacak kadar önemlidir. Emek gerektiren, doğru kurgulandığı takdirde ortak fayda sağlayacak bir ilişkidir. Her öğrenci-danışman ilişkisi özel ve farklıdır. Danışmanlık doğal olarak edinilen bir yeti olmaktan ziyade eğitim ve tecrübe ile şekillenen bir süreçtir.

1.2. Danışman ile Tanışma

Danışmanlık ilişkisinde kuşkusuz iyi bir başlangıç, güçlü bir ilişkiye iyi bir temel hazırlayacaktır. Danışmanın ilk tanışma toplantısını verimli geçirmek için görüşmenin ana hatlarını belirten bir kontrol listesi oluşturulması ve bu listenin toplantı öncesinde ve toplantı sonrasında gözden geçirilmesi tavsiye edilir. Bu liste sadece öğrenci ile ilişki kurmaya başlamaya yardımcı olacak bazı noktaların belirtildiği fikirleri içerir ve kapsamlı değildir. Danışman ile iletişim kurmak ve ilk buluşmayı ayarlamak öğrencinin sorumluluğunda olacaktır. İlk görüşmeden önce:

- Danışman, öğrencisine kariyerindeki önemli noktaları ve ilgili deneyimleri konusunda kısa bir genel bakış sunan kendini tanıtan bir mesaj gönderebilir.
- Kendi deneyimlerini, güçlü yönlerini ve ilişkiye ne katacağını açıklayabilir.
- Danışmanlık ilişkisinden ne elde etmek istediğini belirtebilir.

İlk görüşmede:

- Danışman-öğrenci ilişkisinin süresi ve uzunluğu, toplantıların sıklığı ve uzunluğu, toplantı yerleri tartışmalıdır (Örneğin, haftada bir, yaklaşık 1 saat önerilebilir).

En iyi tanışma yolu ve nasıl iletişim kurulacağı belirlenmelidir (e-posta, telefon vb. yoluyla). Birinin geç kalması veya gelmemesi durumunda diğerini bilgilendirmek için bir prosedür üzerinde anlaşılmalıdır. Öğrenciye, bu ilişkinin bir parçası olarak neden zaman ayrıldığı ve bu süreçte danışmanların nasıl yardımcı olacağı anlatılmalıdır. Öğrencinin bu ilişkide ne aradığına dair net bir fikir edinilmelidir; böylece hedeflerine ulaşmada onlara nasıl yardım ve rehberlik edileceği planlanabilir.

İletişim becerisi

Lisansüstü eğitimdeki öğrencilerin yetişkin öğrenenler olduğu dikkate alınmalı ve danışman-öğrenci görüşmeleri sessiz, sakin bir ortamda yapılmalıdır. Randevulaşmanın fonksiyonu da burada kendini göstermektedir. Görüşme zamanının tamamı öğrenci için kullanılmalıdır. Zamanın farklı işler için harcanmasına izin verilmemelidir. Görüşme genellikle bir saatlik bir zaman dilimini kapsamalı ve bu süre içerik bakımından planlanmalıdır. Danışman ve öğrenci ilk görüşmelerinden eğitim sürecinin sonuna kadar yaptıkları görüşmelerin içerik, karar ve hedefleri yazılı olarak arşivlenmelidir. Bu amaç için her an danışman ve öğrenci tarafından erişilebilecek ortamlar olan Google Drive, One Drive, Dropbox vb. bulut depolama alanları önerilebilir. Görüşmelerin arşivlenmesinin zaman zaman yaşanan hukuki durumlarda kanıt niteliği taşıdığı ve öğretim üyesinin çalışmasının bir ürünü olarak somut bir veri sağladığı unutulmamalıdır.

1.3. Danışmanın Sorumlulukları

- Öğrenci tarafından tartışılan konuların ve sağlanan bilgilerin mutlak gizliliğini sağlamak.
- Danışmanlık rolünden kaynaklanan hedefleri belirlemek için öğrenci ile birlikte çalışmak ve bunları ele almak için iş birliği içinde bir program geliştirmek.
- Öğrenciye özel ve kişiselleştirilmiş bir kariyer tavsiyesi, desteği ve rehberlik kaynağı sağlamak.
- Öğrenciye kişisel gelişim ihtiyaçlarını ve bunların nasıl ele alınacağını belirlemede tavsiye ve yardım sağlamak.
- Öğrencinin mesleki gelişimini kolaylaştırmak.
- Öğrenci ile düzenli olarak yüz yüze görüşmek ve mümkünse özel durumlarda kısa sürede görüşmek ve öğrenci ile kararlaştırıldığı üzere telefon ve e-posta yoluyla daha sık iletişim kurmak.
- Öğrencinin talep etmesi durumunda süreç boyunca, performansı ve ilerlemesinin incelemelerini üstlenmek.

İyi bir danışmanın özellikleri

- *Saygı*: Her şeyden önce danışman ve öğrenci arasında saygı olmalıdır.
- *Dinleme*: Gerçekten dinleyerek öğrenciyi tanımalıdır.

- *Destekleyici:* İyi danışmanlar öğrencinin gelişimine yardımcı olacak şekilde düşünceleri ve yenilikçi görüşleri desteler.
- *İş birliği:* Yön değil, rehberlik sağlar. Problem çözme sürecinde iş birliği yapar.
- *Takdir:* Geri bildirim verir.
- *Gerçekçi:* Aktif dinleyicidir, soru sorar. Modeller üzerinden problem çözme tekniklerini anlatır.
- *Güven:* Güven verir, bağımsızlığı teşvik eder.
- *Empati:* Yargılayıcı değildir. Deneyim ve tavsiyeleri paylaşır.

Danışmanın öğrenciden beklentileri

Öğrenci ve danışman eğitim süreci boyunca farklı beklentilere sahiptir. Genel olarak danışmanın öğrenciden beklentileri aşağıdaki gibidir:

- Yönetmeliklere ve kurum kültürüne uygun davranmalıdır.
- Öğrenmeye, gelişime açık, güvenilir ve sorumluluk sahibi olmalıdır.
- Eğitim süreci boyunca ilgili davranmalı, çalışma plan ve takvimine ve çalışma kurallarına uymalıdır.
- Açık ve dürüst davranmalı, toplantılara hazırlanarak gelmeli ve tez çalışmalarını için düzenli bir zaman ayrılmalıdır.

Öğrencinin danışmandan beklentileri

Öğrencinin lisansüstü eğitim sisteminden beklentisi tez konusu ve danışman seçiminde özgür olmaktır. Genel olarak öğrencinin danışmandan beklentileri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Danışman, rehber olmalı ve duygusal destek sağlamalıdır.
- Ulaşılabilir olmalıdır.
- Bağımsız düşünmeyi ve bağımsız çalışmayı desteklemelidir.
- Öğrencinin süreç içerisinde motivasyonunu diri tutmak için çaba göstermelidir.
- Öğrencinin ruh haline duyarlı olmalıdır.
- Görüşmeler ve iletişim için ortam yaratmalı, öğrenciye uygun tavsiyelerde bulunmalıdır.

1.4. Danışman-Öğrenci Etkileşiminde Rol ve Sorumluluklar

Danışmanlık toplantılarına öncelik verilmelidir. Öğrenciler bu toplantılara hazırlanmak için zaman harcarlar; bu nedenle, öğrencilerin bu toplantılar için harcadıkları zaman ve emek göz önünde bulundurulmalı ve bu sürenin öğrenciye ait olduğunun farkında olunması sağlanmalıdır. Danışmanlık sürecinde etkin bir etkileşim ve verimli bir rehberlik sağlamak için belirli rol ve sorumlulukların titizlikle yerine getirilmesi gerekmektedir:

Danışmanlık Toplantılarına Öncelik Verilmeli: Danışmanlık toplantıları, öğrencilerin gelişiminde kritik bir rol oynadığı için öncelikli olarak ele alınmalıdır. Öğrencilerin bu toplantılara hazırlanmak için zaman ve emek harcadığı göz önünde bulundurularak, bu zaman diliminin öğrenciye ayrılması sağlanmalıdır. Toplantının zamanı ve mekânı önceden ve net bir şekilde belirlenerek verimliliği artırılmalıdır.

Kesintisiz Bir Ortam Sağlanmalı: Danışmanlık toplantılarının bölünmeden ve kesintisiz bir şekilde gerçekleştirilmesi, öğrencinin kendini rahat ifade edebilmesi açısından önemlidir. Bu nedenle, toplantı sırasında dikkat başka bir yöne kaydırılmamalı ve öğrenciye odaklanılmış bir iletişim ortamı oluşturulmalıdır.

Ön Hazırlık Yapılmalı: Toplantı öncesinde, önceki danışmanlık seanslarından elde edilen e-posta yazışmaları ve notlar gözden geçirilmeli ve gündemdeki konulara hazırlıklı olunmalıdır. Bu hazırlık, öğrencinin ihtiyaçlarına daha etkin ve hedefe yönelik yanıtlar vermeyi kolaylaştıracaktır.

Odaklanmış ve Aktif Dinleme Gerçekleştirilmeli: Toplantı süresince öğrencinin söylediklerine tam anlamıyla odaklanılmalı ve dikkat başka bir yere verilmemelidir. Aktif dinleme becerileriyle, sözlü ve sözsüz (jest ve mimik) iletişim yoluyla öğrenciye dikkatle dinlendiği hissettirilmelidir.

Kaynak ve Bilgi Paylaşımı Yapılmalı: Öğrencinin ihtiyaçlarına yönelik olarak yararlı olabilecek kaynaklar belirlenmeli ve paylaşılmalıdır. Bu yaklaşım, öğrencinin öğrenme sürecini destekleyecek ve ona yeni bakış açıları kazandıracaktır.

Tecrübeler Açıkça Paylaşılmalı: Danışman, kendi deneyimlerini, özellikle karşılaşılan zorluklar, başarısızlıklar ve bunlardan çıkarılan dersleri şeffaf bir şekilde paylaşarak öğrencinin bu süreçlerden öğrenmesine katkı sağlamalıdır. Bu yaklaşım, öğrencinin danışmanlık sürecinden daha gerçekçi ve değerli çıkarımlar yapmasını sağlar.

Rehberlik ve Yol Gösterme Sağlanmalı: Öğrencinin hedeflerine ulaşması konusunda

somut tavsiyelerde bulunulmalı ve rehberlik edilmelidir. Danışman, öğrencinin yeni deneyimler kazanmasını teşvik ederek onun gelişim sürecine katkıda bulunmalıdır.

Güvenli Bir Öğrenme Ortamı Oluşturulmalı: Öğrencinin hata yapabileceği ve bu hataların öğrenme sürecinin bir parçası olduğu güvenli bir ortam sağlanmalıdır. Bu ortamda öğrencinin özgüveni zedelenmeden kendini ifade edebilmesi ve risk alabilmesi teşvik edilmelidir.

Destekleyici ve Özgüven Artırıcı Bir Yaklaşım Benimsenmeli: Yargılayıcı olmayan bir tutumla öğrencinin özgüvenini artırmaya yönelik destekleyici bir yaklaşım sergilenmelidir. Yapıcı tartışmalarla, öğrencinin kendini değerli ve rahat hissetmesi sağlanmalıdır.

2. TEZ SÜRECİNİN PLANLANMASI

2.1. Tez Konusunun Seçimi

Lisansüstü eğitimde yüksek lisans veya doktora tezi, danışman yönlendirmesinde öğrenci tarafından oluşturulan önemli bir bilimsel eserdir. Özellikle doktora çalışmaları ve bu çalışmaların sonunda elde edilen çıktılar, bilimsel bilgiye en üst düzeyde katkı sağlamaları nedeniyle akademik dünyada en yüksek bilimsel seviye olarak kabul edilir. Bu gerçekten hareket edildiğinde doktora tez konusunun öğrencinin ilgi ve istekleri ile paralel fakat aynı zamanda bilim dünyasında sorgulanmakta olan konular ile ilgili olması gerektiği söylenebilir. Alışlageldik çalışma şekliyle öğrencinin doktora yeterlik sınavını geçmesinden sonra konu arayışına girmesi zaman kaybına ve kanuni sürelerin aşılmasına yol açmaktadır. Bu nedenle özellikle tez konusu ile gereç ve yöntemin öğrencinin yeterlik sınavından önce belirlenmiş olmasının önemi ortadadır. Bu konuda danışman kendi bilimsel envanterindeki çalışmalardan önerilerde bulunabilir ve öğrencinin tasarladığı araştırma ile örtüşen yönler belirlenebilir.

Danışman, alanına ait güncel sorun ve bilimsel çıktılara hâkim olmalı, öğrenciyi ilgilendiği konular hakkında başvurabileceği bilimsel mecralar (kitap, dergi, makale vb.) konusunda yönlendirmelidir. Bilimsel birikimin araştırılmasında, danışman öğrencinin eleştirel ve analitik okuma yapabilmesine yardımcı olmalı, bunun için düzenli görüşmeler sağlanmalıdır. Okumalar esnasında öğrenciden ilgili konu için bazı temel soruların yanıtlarını bulması istenebilir;

- Bilim dünyasında ilgili makalelere göre o konudaki “eksik parça” ya da çözülemeyen nedir? Bu sorunun giderilmesi veya çözümü için hangi bilgilere ihtiyaç duyulmaktadır?
- İlgili konunun aydınlatılmasında nasıl bir araştırma planlaması yapılmalıdır?
- Planlanan araştırmanın etik kurullar tarafından değerlendirme ve onayına ihtiyaç var mıdır? Planlanan araştırmanın beklenen maliyeti ne kadardır?
- Araştırmanın iş paketleri için gerekli altyapı ve olanaklar kurumda mevcut mudur? Olanaklar mevcut değilse, nasıl ve nereden temin edilebilir veya iş birliği yapılabilir?
- Araştırmanın iş paketlerinin gerçekleştirilebilmesi ne kadar sürebilir?

Öğrencinin alanında prestijli bir uluslararası kongreye katılması ve bu kongredeki poster ve sözlü bildirimlerden faydalanması doktora konusuyla ilgili ufku genişletebilir. Dahası, proje aşamasında olan iş paketlerinin nasıl yapılacağı veya kimlerle iş birliği kurulabileceği ile ilgili somut bilgiler edinilmesi için bilimsel kongreler iyi fırsatlardır.

2.2. Literatür Tarama ve Kaynaklara Ulaşım

Bilgi teknolojilerindeki ilerlemelerin takibi, açık erişimli bilgi kaynakları ve geliştirilen yazılımların kullanılması, araştırma planlamasında etkin bir danışman-öğrenci etkileşimi ile mümkün olabilmektedir. Tecrübe ve bilgilerin paylaşılması, eğitimin bir parçası olduğu gibi araştırmanın zamansal olarak gerçekleştirilmesinde de önem taşımaktadır. Araştırma alanı ile ilgili literatür taraması, uygun kaynakların belirlenmesi ve erişimi ile bunların doğru bir şekilde kullanılmasında danışmanlar öğrencilerine yol gösterici olurlar.

2.3. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımı

Günümüzde lisansüstü eğitim sürecinde danışman-öğrenci etkileşiminde, ortaya konacak bilimsel yaklaşımın niteliğini, öğrencinin akademik becerilerinin gelişimini ve kurulacak sosyal, mesleki ve akademik iletişimi, azami verimliğe taşıyabilecek çok sayıda bilgi ve iletişim teknolojileri mevcuttur. Bu teknolojiler, hayatın her alanında olduğu gibi eğitim alanında da yoğun olarak kullanılmaktadır. Bu teknolojilerdeki gelişmeler aynı zamanda, eğitim kurumlarının yapı ve işlevlerinde de çeşitli değişimlere neden olmaktadır. Eğitim kurumları, teknolojiyi kullanabilen ve hatta teknolojiyi kendi alanlarına uyarlayabilen bireylerin yetiştirilmesine katkı sağlayarak toplumsal ilerlemede de rol oynamaktadır. Toplumsal dinamikler, sadece teknoloji kullanımını öğretmeyi değil onları aynı zamanda teknolojinin öğretim etkinliklerinde kullanmasını da kapsamaktadır. Aynı zamanda yeni teknolojiler, öğrencilerin, öğretmenlerin ve öğrenme ortamlarının gelişimini sağlamaktadır. Dolayısıyla teknolojik gelişmelerin takibi ve uygulanmaları, lisansüstü eğitiminin önemli bir parçasıdır ve danışman-öğrenci etkileşiminde önemli bir araç olarak kullanılmaktadır.

Lisansüstü eğitimde tez çalışması, özgün bir araştırmanın tasarlanmasını, uygulanmasını ve raporlanmasını içeren süreçlerden oluşmaktadır. Bu sürecin ana unsurları, araştırma eğitim sürecinin takibini sağlayan danışman ile araştırma sürecini yürüten öğrencidir. Bu iki unsurun araştırma konusunun belirlenmesinden, araştırma yönteminin ne olacağına, verilerin nasıl toplanacağından, nasıl analiz edileceğine ve test edilen hipotezlerin bulgularının nasıl raporlanacağına dair birçok noktayı eşgüdümlü bir biçimde yürütebilmeleri verimli bir akademik iletişim ve etkileşimin kurulmasına bağlıdır. Bir danışmanın öğrencisiyle bilgi ve iletişim teknolojileri araçlarını kullanarak iletişim kurması, ona bireysel olarak değer verdiğini ve potansiyel bir meslektaş olarak gördüğünü hissettirmesine, karşılıklı güven duygusunun inşa edilmesine ve dolayısıyla öğrencinin danışmanı ile daha açık bir iletişim kurmasına olanak sağlar. Bu araçlar, fiziksel koşulları sık görüşmeye uygun olmayan ya da danışman tarafından belirlenen eğitim ve uygulama süreçlerine uygun olmayan öğrencilere daha fazla etkin zaman

ayrılabilmesine olanak tanıyabilmektedir.

Bilgi paylaşım teknolojileri ile iletişim ayrıca, takvim planlaması, ortak literatür havuzları, mobil destekli proje yönetim araçları, ortak klasörlerde oluşturulan çalışma belgelerinin kullanılmasıyla lisansüstü eğitim sürecinin hem daha verimli geçirilmesine hem de öğrencinin kendisini “yalnız” hissetmesinin önüne geçilerek araştırma sürecinde yaşanabilecek çeşitli kaygıların ortadan kalkmasına katkıda bulunur.

Eş zamanlı (senkron) iletişim araçları

Lisansüstü eğitimde örgün lisans eğitiminden farklı olarak bazı öğrenciler, aktif iş yaşantılarıyla eşzamanlı olarak öğrenme sürecini yürütmek durumunda kalmaktadır. Bazen de öğrencinin gerek iş yaşamı gerek diğer sebepler ile farklı şehirlerde sürdürdüğü yaşantısı, lisansüstü eğitim verimliliğini etkilemektedir. Tüm bu durumlarda eğitim verimliliğini azaltan sebeplerin etkisini ortadan kaldırmak için danışman-öğrenci etkileşiminin üst düzeye çıkarılması gerekir. Böylece, eğitim sürecinin takvime uygun, doğru planlaması ve uygulanması ile tez önerisi hazırlanarak tez çalışması yapılabilir. Bu etkileşim için, öğrenci-danışman görüşmelerinde eş zamanlı iletişim araçları kullanılabilir. Bu araçlar, aynı zamanda tez çalışmasının şehir ya da ülke dışında bulunan araştırmacılar tarafından geliştirilmesi için maliyet azaltıcı bir unsur olarak da kullanılabilir.

Eş zamanlı iletişim araçları, bireylerin aynı zaman diliminde farklı mekanlarda bulunduğu durumlarda kullanılmaktadır. Son zamanlarda uzaktan eğitim araçları olarak da sıklıkla kullanıldığı gibi çok sayıda örneği mevcuttur. Bunlar, Zoom, Google Meet, Adobe Connect, Skype for Business, Hangouts Meet, Cisco WebEx, TeamViewer vb. yazılımlar, belirli bir grup arasında (katılımcı sayısı değişken olabilmektedir) görüntülü ve/veya sesli konferans görüşmelerinde kullanılmaktadır. Aynı zamanda bu yazılımlar görüşmeler esnasında, eş zamanlı olarak bilgisayarın masaüstü paylaşımı, dosya paylaşımı, toplantı planlama, ajanda oluşturma, beyaz tahta ile bilgi aktarımı, yüz ve ses tanıma, konuşanın sesine odaklanma, sunumu kaydetme vb. özelliklere sahiptir.

Bulut depolama uygulamaları

Bilgilerin dijital olarak saklanması “bulut bilişimi” olarak tanımlanmaktadır ve veri depolaması, ağ ve yazılım paylaşımı gibi bilgi-işlem hizmetlerinin internet üzerinden sağlanmasına imkân vermektedir. Bulut depolamada, bu dijital verilerin mantıksal havuzlarda depolanması sağlanır. Bulut depolamada, kişisel veya grup paylaşımını olarak kullanılan en bilinen araçlar, Google Drive, Dropbox, Amazon Drive ve One Drive ön plana çıkmaktadır.

Danışman-öğrenci arasındaki fiziksel mesafe mevcut ise, lisansüstü eğitim sürecinde işbirlikçi çalışmayı, araştırma sürecini ve doküman paylaşımı gibi durumları zorlaştırabilmektedir. Bulut depolama altyapılarının lisansüstü eğitimdeki en önemli özellikleri, danışman ve öğrencinin ortak erişimli dosyalar ile bilgi, belge, veri seti, tez dokümanı vb. materyallere erişilebilmesi ve Word, Excel vb. türdeki dokümanlar üzerinde farklı mekanlarda çalışılabilmesine imkân vermesidir. Çeşitli nedenler ile danışmanı ile sık görüşemeyen bir öğrenci, tez sürecinin her aşamasında öneri hazırlama, çalışmalarını raporlama veya görsellerini paylaşma amacı ile dilediği zaman buluttaki ortak bir dosyada çok sayıda belgeyi danışmanı ile paylaşabilir ve aynı belge üzerinde danışmanın önerileri ile yorum ve düzeltmeler ile öğrenci tez çalışmasını geliştirebilir.

Literatür araştırma, okuma, saklama ve metne göre kaynakça oluşturma

Pubmed: PubMed, ücretsiz bir biyomedikal veri tabanıdır ve Amerikan Tıp Kütüphanesinin web üzerindeki uygulamasıdır. Sitede yer alan başvuru metinleri (makale, kitap vb.) tıp, moleküler biyoloji ve genetik gibi sağlık ve yaşam bilimleri ile ilgili konulara ışık tutmaktadır. Sağlık bilimleri konusunda yapılan uluslararası çalışmalar, yayımlanan makaleler, en son gelişmeler de siteden izlenebilmektedir. Arama için ilgili satırlara aranacak kelime, yazar ismi, yıl vb. gibi anahtar kelimeler girilebilir “AND”, “NOT”, “*” gibi semboller ile arama özelleştirilebilir.

Web of Science (Clarivate): Web of Science (Bilim Ağı), çok sayıda farklı akademik disiplin için kapsamlı atıf verileri sunan bilimsel dergilere sahip birden çok veritabanına aboneliği ile erişim sağlayan bir web sitesidir. Özellikle sağlık bilimleri alanında sık başvuru alan bir mecradır. Başlangıçta Institute for Scientific Information (ISI) tarafından oluşturulmuştur ve günümüzde Clarivate Analytics tarafından sürdürülen bir servistir. Dünyadaki birçok prestijli üniversite hakem süreçlerinin tutarlı ve güvenilir işlediğini varsayarak bu atıf endeksindeki dergileri kriter olarak kullanmaktadır. Dergilerin, yazarların, toplulukların, kurum ve üniversitelerin bilimsel metriklerini, atıf sayılarını görmek ve yıllara göre analiz etmek için kullanışlıdır. Üniversite ağları üzerinden ya da kullanıcı adı ve şifre oluşturulduktan sonra üniversite dışından da giriş sağlanabilir.

EndNote: EndNote, kitap, dergi, katalog ve görsel veriler gibi bibliyografik bilgileri saklamak, yönetmek ve verileri bulmak için kullanılan özel bir yazılımdır. Böylece makale ve tez gibi çalışmaların yazım aşamasında, metin içi atıf ve kaynak listeleri yayımlanacak formata uygun olarak oluşturulabilmektedir. EndNote aynı zamanda internet tabanlı bir arama aracıdır. İnternet üzerinden bibliyografik veri tabanlarında arama yapılmasına ve kaynakları direkt

düzenlemesine yardımcı olur.

Cite While You Write (makale yazım aşamasında atıf yapma ve kaynak listesi oluşturma işlemi) özelliği sayesinde, Microsoft Word de atıf, şekil ve tablolar dizini oluşturulabilmektedir. Yazılmakta olan makaleye kaynak, şekil ve tablo eklendiğinde listeler otomatik olarak oluşturulmaktadır. Ek olarak, Microsoft Word şablonları ile yayımcılar tarafından istenilen makale formatları konusunda kolaylık sunmaktadır.

Mendeley: Mendeley, atıf yapma, kaynak gösterme, arşivlenen literatürün künye bilgilerini dizinleme ve arşivlenen dokümanları okuma, notlar alma gibi özellikleribakımından tez de dâhil olmak üzere tüm araştırma raporlarının veya makalelerin yazım süreçlerinde araştırmacılara büyük kolaylıklar sağlayan bir başka yazılımdır. Mendeley, akademik literatüre özgü bir bulut depolama servisi olarak da kullanılabilmekte ve hem bireysel hem de ortak çalışma gruplarına akademik perspektifte internet çözümleri sunmaktadır.

Mendeley ile ortak çalışma grubunda paylaşılan bir makale, gruba dâhil olan tüm üyeler tarafından indirebilmekte, okunabilmekte, üzerine not alınabilmekte, renkli olarak vurgu yapılabilmektedir. Bu özellikleri ile çalışma grubunun dikkatinin makalenin belirli bir bölümüne çekilebilmesi mümkün olmaktadır. Bu özellik, lisansüstü eğitimde hem tez çalışması sürecinde danışmanın önemli bulduğu kaynakları öğrenciyle paylaşması, üzerinde beraber çalışılabilmesi, öğrencinin tez ile ilgili takip ettiği literatürü danışmanıya paylaşması hem de kaynaklara ilişkin geribildirim alması şeklinde kullanılabilir.

Benzerlik ve intihal değerlendirme yazılımları

Makaleler ve tez belgelerinde içerik benzerlik oranlarını belirlemek için iThenticate ve Turnitin gibi yazılımlar kullanılarak analiz edilmektedir. Lisansüstü eğitimde tez çalışmalarının raporlanması sırasında ortaya çıkan intihal (aşırma) durumunun tespit edilmesi amacıyla artık kurumlar bu tip yazılımları kullanmaktadır. Ülkemizdeki üniversitelerde Turnitin adlı yazılım bir süredir, metin içeriğindeki benzeşim alanlarını ve oranını tespit için kullanılmaktadır. Bu yazılım, önceden belirlenen ölçütlere göre çok sayıdaki kaynağı tarayarak metnin bu kaynaklarla benzeşim durumunu, yüzdesel olarak ve benzeşenkaynaklara da atıf yaparak raporlamaktadır. Bu ve benzeri yazılımlarca tespit edilen benzeşimlerin, intihal olması konusundaki nihai karar ancak bu alanda yetkin uzmanlar tarafından yapılan inceleme sonrası verilmektedir. Benzerlik tespit yazılımlarının, uzmandeğerlendirmesi olmadan benzeşimlerle ilgili intihal tespiti yapması mümkün değildir. Lisansüstü tezinin enstitüye danışman-öğrenci onayı ile birlikte son halinin tesliminden ve tezsavunması için jüri önerisinden önce, Sağlık

Bilimleri Enstitüsü tarafından tez Turnitin yazılımında değerlendirilerek benzeşim raporunun alınması, istemeden de olsa yapılan yanlış alıntılama ve kaynak gösterim hatalarının düzeltilmesini sağlayacak ve tezin raporlamabakımından en iyi haline getirilmesi açısından yol gösterici olacaktır. Bu ön benzerlik değerlendirmesi, yayın etiği ve raporlama konusunda bir öğrenme süreci olarak kabul edilebilir. Sonuçta bu yazılım ile elde edilen benzeşim raporu, açıkça öğrencinin hangi kaynakları nasıl kullandığını ve atıflama ile ilgili eksikliklerini ortaya koymaktadır. Danışman öğrenciye hatalı yapılan alıntıları ya da kaynak gösterimlerini nasıl düzelteceğini aktardığında, bu deneyim öğrenci için uzun vadeli bir öğrenme çıktısı haline dönüşecektir.

Enstitü tarafından yapılan tez benzerlik değerlendirmesi ve ardından öğrenci ve danışmana iletilen rapor, öğrencinin metnin nerelerinde kural dışı alıntı yaptığını renklendirerek göstermektedir. Rapor aynı zamanda tez savunma jürisine de tez savunmasından önce tez çalışması ile birlikte değerlendirilmek üzere verilmektedir.

Tüm tez metinleri basıma uygun son hali ile PDF formatına çevrilerek Ana Bilim Dalı Başkanı tarafından elektronik belge olarak Sağlık Bilimleri Enstitüsüne gönderilmektedir. Erzurum Teknik Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Yönetmeliği ve Usul ve Esaslarına göre %25 ve altında benzerlik oranı gösteren tezler orijinal kabul edilerek tez savunmasına uygun olarak değerlendirilir. %26 ve üzeri benzerlik oranı gösteren metinler ise düzeltmek üzere öğrenciye iade edilmekte ve aynı dönemde içerisinde aynı teze en fazla iki kez Turnitin inceleme işlemi yapılabilmektedir. Yazılım programlarının metinleri kendi veritabanlarında saklaması ve aynı yazara ait metinleri farklı giriş kaynaklarından örtüştürerek çok yüksek benzerlik oranları göstermemesi için yazarların yalnızca üniversitemiz yazılım programını enstitü aracılığıyla kullanmaları önemlidir.

2.4. Projenin Oluşturulması ve Etik Süreçler

Tez çalışma bütçesinin karşılanması için ilgili proje destek programlarının belirlenmesinde ve başvuru sürecinin ilerlemesinde danışman yol göstermelidir. Danışmanların ayrıca, tez çalışmasının yüksek etik standartlarda yapılmasına rehberlik etmeleri ve kendi davranışları ile öğrenciye rol model olmaları gerekmektedir. Danışmanlar, tez çalışması ile ilgili gerekli ise Etik Kurul ve diğer ilgili kurum izinlerinin alınması ve sonuçlarının ilgili kurullara iletilmesi için öğrenciyi yönlendirir. Etik kurul başvurularının zamanında ve uygun formatta yapılması için danışman öğrenciye rehberlik ederek, çalışma takvimine uygun tez sürecinin takibi için öğrenci-danışman etkileşimi etik kurul başvuru ve onay aşaması önem taşımaktadır.

3. TEZ YAZIMI VE YAYIN SÜRECİ

Tez yazım süreci; öğrencilerin daha derin düşünme, okuma ve tartışma yaptığı dönemdir. Bu süreçte öğrencinin kendi bulgularını içselleştirerek onları destekleyecek verileri toplaması ve bilim camiasını ikna edecek şekilde yazıya/şekillere dökmesi ve savunması gerekmektedir. Tez yazım sürecinde öğrencinin motivasyonun yüksek olması önemlidir. Bu süreçte danışmanların bilimsel desteklerinin yanı sıra öğrencilerini harekete geçirecek psikolojik motivasyonu sağlamaları da önemlidir.

3.1. Düzenli Veri Toplama ve Değerlendirme

Tez çalışmasından elde edilen bilimsel verilerin tasnif, analiz ve değerlendirme aşamaları sonucunda, tezin hipotezinin veya araştırma sorusunun desteklenip desteklenmediği ortaya çıkacaktır. Tezlerden elde edilen verilerin bir kopyası da danışmanlarda bulunmalıdır. Tezin savunulması ve yazımı için öğrenci, kendi bulgularını destekleyen verileri toplamak ve analiz etmek zorundadır. Sistematik olarak sunulması gereken kanıt dayalı tez yazma ve savunma sürecinin en meşakkatli aşamalarından birisi bilimsel bulguların tartışılması aşamasıdır. Tez yazma sürecinin bulguların tamamlanmasından daha önce başlaması, kaynak toplama, okuma ve analiz etmek için daha geniş zaman ayrılması önerilebilir. Tüm bulgular açık bir şekilde yazılmalı ve eleştirel bir yaklaşımla analiz edilip sunulmalıdır. Öğrencilerin tezlerini öz eleştiri yaparak analiz etmeleri ve tezlerde ve/veya tezlerden üretilen bilimsel yayınlarda, deneysel yaklaşımlardan ziyade eleştirel düşüncelerin yer alması gerektiğini kavramaları için yol gösterilmelidir.

3.2. Tezlerin Yazımı

Lisansüstü programlarda tezlerin bilimsel özellik taşımalarının yanı sıra doğru bir yazım şekli ile kaleme alınması gerekir. Ancak yetersiz bilimsel altyapıya sahip tezlerin de ne kadar iyi yazılırlarsa yazılsın özgün bir değer taşıyamayacağını da unutmamak gerekir. Tezler dilbilgisi kurallarına uygun olarak yazılmalıdır. Duru ve akıcı bir dil kullanarak, açık ve anlaşılır bir yazım şekli mantıksal bütünlüğü desteklemelidir. Anadilde yazılan tezlerde mümkün olduğunda yabancı kökenli sözcük kullanılmamasına da dikkat edilmeli, ya da bilim diline yerleşmiş ve ortak kabul gören terminoloji kullanılarak yazılmalıdır. Doğru kaleme alınmamış tezlerdeki en temel iki sorun eksik altyapı ve çeviri hatalarıdır.

Tezler mutlaka orijinal ve/veya güncel bilimsel eserlere atıfta bulunarak desteklenmelidir. Ancak atıfta bulunurken bu yayınlardan olduğu gibi alıntılar yapmak uygun ve etik değildir; atıfta bulunulan kaynaklardan alınan bilimsel bilgi tezin /bilimsel makalenin

kendi kurgusu içinde orijinal olarak yeniden analiz edilmeli ve kaleme alınmalıdır. Unutmamak gerekir ki önceden yayınlanmış bilimsel veriler, öğrencilerin tezlerinden çıkan özgün verilerin doğru analiz edilmesi için birer araçtır.

Tez başlıkları ve genel formatı tez yazım kılavuzlarına (Erzurum Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu (<https://erzurum.edu.tr/menu/tez-yazim-kilavuzu2/#gsc.tab=0>)) uygun olarak oluşturulmalıdır. Tezler gereğinden fazla uzun olmamalıdır ve tezin bütününde gereksiz bilgilerden kaçınılmalı ve tezler en güncel veriler ile desteklenmelidir.

Danışmanların öğrencileri eğitim sürecinin en başından itibaren aktarılabılır beceriler konusunda da bilgilendirmeleri ve yönlendirmeleri önemlidir. Yüksek lisans ve doktora eğitimi, dersler ve tez çalışmalarından ibaret olmamalıdır. Sürecin başında, makale kulüpleri ile bilimsel makale okuma ve yorumlamanın uygulamalı çalışmaları yapılmalıdır. Öğrencilerin uzmanlık alanları ile ilgili mesleki gelişimlerinde katkıda bulunacak kurs, seminer gibi eğitsel faaliyetlere katılımlarının teşvik edilmesi de önemlidir. Danışmanların yönlendirmeleriyle öğrencilerin tez konuları ile ilgili çalışmalara ek olarak, uzmanlık alanı ile ilgili projelerde yer almaları ve farklı alanlarda kendilerini yetiştirmeleri için de imkân sağlanması önerilmektedir.

Mümkünse tez çalışmalarından veriler ortaya çıkmaya başladığında öğrencilerin bilimsel kongre ve toplantılarda kendi çalışmalarını sunma imkânı sağlanması da çok teşvik edicidir. Poster ya da sözlü bildiri olarak yapmış oldukları bilimsel çalışmaları, diğer bilim insanlarının önünde sunabilme ve savunabilme becerisi kazandırma ve bu süreçte öğrencilerin yanlarında bulunup destek vermek danışmanın sorumluluğunda olmalıdır. Bu süreç öğrenciye ve danışmana tez yazımı ve makale yazımı süreçlerinde olumlu katkıda bulunacaktır.

3.3. Tez Sınavı, Jürilerin Oluşturulması ve Sunulması

Lisansüstü eğitimde öğrencilerin tez savunmasına girebilmesi için tez çalışmasını tamamlamış ve enstitü tarafından yayımlanan tez yazım kılavuzunda bildirilen kurallar ve şablona göre düzenlenmiş olması gerekir. Öğrenci tezini jüri önünde sözlü olarak savunur. Tez çalışmasının sunulması ve bunu izleyen soru cevap bölümünden oluşan sınav öğretim elemanlarına ve lisansüstü öğrencilere açıktır. Tez savunma sınavı öğrenci için önemli bir dönüm noktasıdır. Danışmanın adaya tez sunum provası yaptırması; jüri tarafından yöneltilmesi muhtemel soru, eleştiri ve katkılar üzerinde öğrencisi ile tartışması gereklidir.

Tez sunumu içerik olarak, çalışmanın özgün ve yenilikçi yanlarına vurgu yapmalıdır. Sunumda, çalışma içeriği ile uyumlu grafik ve şekiller mutlaka yer almalıdır. Yazı karakteri

ile renk ve boyutu, dinleyiciler tarafından rahat okunabilecek bir şekilde seçilmelidir. Sunum, sade bir dil kullanılarak hazırlanmalı ve aşağıdaki akışa uymalıdır:

- Başlık
- Sunum planı
- Neden bu araştırma konusu seçildi?
- Bu konuyu, araştırmaya değer kılan nedir?
- Tez çalışması ile hangi eksiklerin doldurulması hedeflenmiştir?
- Yöntem
- Bulgular
- Tartışma
- Sonuç ve Öneriler

Aday tez sunumu öncesinde, sunumun gerçekleştirileceği salonu ve teknik/elektronik düzenlemeleri kontrol etmelidir. Tez savunma sunumuna başlamadan önce salonda bulunanlara “Hoşgeldiniz” denmeli ve ardından aday kısaca kendini tanıtmalıdır. Jürinin soruları sonuna kadar dikkatlice dinlenmeli ve ardından sakin ve kararlı bir şekilde cevaplanmalıdır. Aday, gelişigüzel cevaplar vermekten kaçınmalı ve her zaman bilimsel literatüre atıfta bulunarak konuşmalıdır. Adayın kıyafet seçiminin tez savunma sınavının ciddiyetine uygun olması beklenir.

3.4. Tezlerin Yayınlanması

Tezlerden üretilmiş verilerin bilim dünyasının paydaşları ile paylaşılması ve tezlerin görünürlüğünün artırılması ancak yayına dönüşmesi ile mümkün olacaktır. Uluslararası bilim dünyası ile paylaşılmamış, her biri çok kıymetli bilgiler içeren tezlerin, anadilde yazılmış, sadece belli bir araştırmacı kitlesinin ulaşabildiği ve kütüphanelerde sırasını bekleyen kitaplar olmaktan öte geçemediği bir gerçektir.

Tezlerin yayına dönüştürülmesi tez sürecinin bir parçası olarak ele alınmalıdır. Danışmanlar tezin planlamasını yaparken yayın planlamasını da yapmalıdır. Amaç tezdin elde edilmiş verinin etik kurallar çerçevesinde yayına dönüşmesi ve bilim camiası ile paylaşılmasıdır. Tez süreci ile paralel olarak, veriler ortaya çıkmaya başladığı andan itibaren ya da tez yazımı ile eş zamanlı olarak araştırma makalelerinin de hazırlanması danışmanların kontrolünde olmalıdır. Genellikle öğrencilerin ilk makale yazma deneyimleri tezlerden

üretmiş çalışmalarla başlar. Öğrencilerin eğitimlerinin ilk aşamasından itibaren kısa raporlar, bilimsel derlemeler gibi ödevler ile yazmaya ısınması ve özendirilmesi gerekmektedir. İlk denemelerde eksiklikler olabileceği ve bu durumun geliştirilebileceği öğrenciye doğru bir şekilde aktarılmalıdır. Pratik kazandırılması için makale özetleri çıkarılması ve tercüme yapılması önerilebilir. Tezlerden makale hazırlanması sürecinde makale taslağının oluşturulması, bulguların ne şekilde sunulacağına planlanması, grafik tasarımlar, tablolar, şekiller ve tartışma bölümleri danışman ile birlikte önceden tasarlanmalıdır. Sürekli okuma, düzeltme periyotlarının bulunduğu yoğun ve titiz çalıştırma gerektiren bir süreçtir. Makaleler hazırlandıktan sonra bilimsel dergilere başvuru sürecinde de danışmanın desteği önemlidir ancak öğrencilerin bağımsız araştırmacı olabilmeleri yolunda tüm süreçleri kendilerinin takip etmeleri beklenir. Devamında düzeltmelerin değerlendirilmesi, hakem yanıtlarının hazırlanması da öğrenci ile danışmanın dirsek temasında bulunmasını gerektiren süreçlerdir. Tez/makale yazım süreçlerinde dijital kaynakların kullanımına dair bilgi edinilmesi ve temel işlem (Word, Excell, Power Point vb.), kaynak yönetim (EndNote vb), grafik tasarım (GraphPad vb) yazılımlarını kullanmaları sağlanmalıdır.

Yasal mevzuata göre tez çalışmasının esas sahibi öğrenci olmakla beraber öğrenci tezlerin yayına dönüşümünde tek sorumlu değildir. Tezlerden üretilmiş yayınlarda sorumlu öğrencilerin ilk yazar olması ve danışmanların yazışmadan sorumlu yazar (“corresponding author”) ve/veya ikinci yazar, yardımcı araştırmacı ya da en son yazar (“senior author”) olarak yer alması da uygundur. Bununla birlikte çok merkezli ve/veya uluslararası katılımlı tez projelerinde öğrenci her zaman ilk sırada yer almak zorunda değildir; ikinci ya üçüncü yazar olarak da yer alabilir. Bu durum konunun bütünlüğü, işleniş şekli ve verilerin paylaşım sıralaması ile ilgili olup öğrencinin (tez kapsamının) katkısını azaltmaz ve kabul edilebilir bir durumdur. Tezin planlamasına göre çalışmaya katkıda bulunan ve iş birliği yapılan kurumların/araştırmacıların katkı oranları ve sıralamalarının, en baştan yazılı bir sözleşme ile belirlenip kayıt altına alınması yararlı olacaktır.

Tezlerin yayına dönüştürülmesi lisansüstü eğitimin en önemli kısımlarından olup bu sürecin danışmanların gözetim ve kontrolünde gerçekleştirilmesi uygundur. Aktarılabilir faaliyetler içerisinde yer alan bilimsel makale yazma becerisinin kazandırılması öğrencilerin sonraki akademik hayatlarında geliştirerek kullanabilecekleri bir eğitimidir. Yüksek lisans ve doktora tezlerinin yayına dönüştürülmemiş olması büyük bir eksiklik olarak görülüp tez çalışmasının tamamlanmamış olduğu kabul edilebilir.

4. KARIYER PLANLAMASI

4.1. Öğrencilerin Mesleki Gelişim ve Gelecek Planlamasının Desteklenmesi

Danışman, lisansüstü öğrenim çıktılarını dikkate almalı ve öğrencinin karar verme ve problem çözme becerilerini geliştirmesini desteklemelidir. Danışman ile öğrenci arasında yaşanacak olumsuzlukların, öğrencinin profesyonel amaçları üzerinde negatif etki göstermesi söz konusudur. Bu nedenle danışman, öğrencinin deneyim ve başarısının şekillenmesinde anahtar rol oynamaktadır.

Öğrencinin, öğrenme sürecinde kendisini yeterli hissetmesi; başarılı olma motivasyonunu ve beklentilerini olumlu etkiler. İçsel motivasyonu artan öğrencinin başarısı ve kararlılık düzeyi de artar. Danışman, öğrencinin bu doğrultuda gösterdiği gelişmeleri izlemeli ve onu desteklemelidir.

Danışman, öğrencinin diğer araştırmacılar ve meslektaşlarıyla olumlu ilişkiler geliştirmesine destek ve yardımcı olmalı; öğrencinin kariyer hedefleri doğrultusunda ilgili kişilerle iletişim kurmasını teşvik etmelidir.

Danışmanın, kariyer farkındalığı ve planlama konularında öğrenci için yol gösterici olması, öğrencinin yetenek ve ilgisine, hatta uygun bir işe yönlendirilmesinde katkı sağlayacaktır.